

Buchenwald

Först då allierade trupper kort före Tysklands kapitulation år 1945 nådde koncentrationslägret Buchenwald fick världen en samtidigt utförlig och ostridigt riktig skildring av den nazistiska regimen sått att behandla motståndare och "rasfrämmande" element. Svälten, tortyren, massavrättningarna, den av gemena människor godtyckligt utövade brutaliteten kunde inte längre betvivlas. Buchenwald blev symbolen för ett tyranni som under ett årtonde pinat och dödat miljoner oskyldiga människor.

Men lägret blev också en symbol för oviljan att se sanningen i ögonen så länge det gick att blunda och var behagligast att blunda. Berättelser om nazisternas ogärningar, trovärdiga och detaljerade berättelser, saknades inte före Buchenwald. Det var emellertid tidigare tekniskt möjligt att förneka eller ifrågasätta deras riktighet; de kom inte från officiellt håll, de framlades inte i kommunikéer, utan blott av ögonvittnen och offer, deras uppgifter bestreds av den tyska statsledningen. Framför allt var det obehagligt och kanske rent av riskabelt att tro på dessa meddelanden; man borde vara neutral, försiktig och återhållsam, inte upprörd och förbittrad. Avslöjandet från Buchenwald och Belsen kom därför i rätta ögonblicket. Då nazismen gick under var det enbart tilltalande att komma till insikt om dess brottslighet, ty med denna insikt följde övertygelsen att allt gick väl, att de besegrade borde besegras. Den moraliska indignationen blev allmän i samma ögonblick som den blev ofarlig.

I januari 1948 kommer från Buchenwald en rapport av ungefär samma innehåll som rapporten av april 1945. De 12.000 fångarna lever i elände och skräck. Utrymmet är så trångt att man måste sova i skift på golvet. Man svälter utan att svälta ihjäl. Misshandel och självmord hör till ordningen för dagen.

Kvinnorna behandlas med samma råhet som männen, skillnaden är blott att de ibland sexuellt utnyttjas av fångvaktarna. Vid sidan av den godtyckliga misshandeln används — liksom på nazisttiden — insättning i "bunkrar" av en och en halv meter i höjd och en meter i bredd som bestraffningsmedel. Från Buchenwald kommer man blott genom självmord, avrättning eller deportation till de sibiriska slavlägren. Skillnaden mellan Buchenwald 1945 och Buchenwald 1948 är att fångvaktarna och bödlarna nu kallas kommunister i stället för nazister.

De meddelanden som kommit från det reorganiserade Buchenwald — den i Dagens Nyheter den 3 februari publicerade rapporten är inte den första — har väckt ganska ringa uppmärksamhet. Deras riktighet förnekas nu av kommunisterna liksom tidigare av nazisterna. I övrigt diskuterar man knappast saken. En blandning av likgiltighet och skepsis dominerar, ungefär som när "Den gula fläcken" med dess skildringar av de nazistiska jedeförföljelserna utkom i Sverige år 1936. Av den allmänna avskyn från år 1945 märks föga.

Orsakerna härtill är säkerligen desamma som till motsvarande fenomen för tio år sedan. Man kan inte vara säker, absolut säker, på de lämnade uppgifternas riktighet, åtminstone är det möjligt att motivera det tvivel som gör en reaktion obehövlig. Visserligen stämmer skildringarna från Buchenwald med andra meddelanden — om slavarbetet i Ryssland och Sibirien, om den ohyggliga behandlingen av de från Sverige utlämnade balterna, om grymheter i de av Ryssland behärskade staterna, från Polen till Bulgarien och Jugoslavien. De stämmer också med den kommunistiska regimen officiella politik: de hårda straffen, aktionerna mot alla som inte följer härskarnas för tillfället begagnade taktik, förbudet för ryssar att gifta sig med utlänningar och vägran att låta ryska kvinnor återförenas med sina män i England och USA. Men den ryska staten offentliggör inte — lika litet som den nazistiska — uppgifter om slavarbete, svält, misshandel och tortyr. De som betvivlade eller förnekade nazismens omänskliga metoder i Norge och Polen under hänvisning till att kommunikéer härom inte utsänts av det tyska propagandaministeriet har även i dagens läge en ursäkt. De kommer att ha en ursäkt så länge som regimerna anser det vara dålig propaganda att förkunna sin egen gemenskap.

Nu liksom förr är emellertid den likgiltigt skeptiska hållningen ur många synpunkt klok och tilltalande. Man är återhållsam och försiktig — precis som under årtiondet 1933—1943. Man sparar på den moraliska indignationen till de fall då den kan användas utan risk, då det är möjligt att förena det nyttiga och det anständiga. Buchenwald förblir därför en symbol inte bara för polisväldets despoti och hårdhet utan också för den tolerans som terrorister vid makten kan påräkna hos omgivningen.

Jämte ordensväsendet hör hovpresentationen

till de mest narraktiga utslagen av snobberi. Tillrustningarna för denna högtidliga tedrickning börjar veckor i förväg med anskaffning av klänningar samt verkliga och formella visiter — bortåt 20.000 visitkort växlas mellan personer som i regel aldrig sett eller kommer att se varann. Själva presentationen motiveras ibland som en vacker ceremoni, ett försvar som vore rimligt om skådespelet uppfördes kväll efter kväll på en teater och mot facila priser vore tillgängligt för allmänheten. Kanske kommer presentationen, liksom ordnarna, småningom att mista sitt snobbvärde genom att personer med förnuft och prestige vägrar att leka med — fruarna Karin Kock och Alva Myrdal har här givit goda exempel. Bäst vore att helt enkelt lägga ner saken. Den vanliga repliken att saken är för obetydlig för att bråka om duger inte; ju mindre fånerierna är, desto lättare bör de kunna avskaffas.